

Kulturarv

– et nyt politisk slagord

Bernard Eric Jensen

Denne artikel har tidligere været bragt i dagbladet Information og bringes her med forfatterens tilladelse.

Artiklens synspunkter er udfoldet i Bernard Eric Jensens nye bog "Kulturarv – et identitetspolitisk konfliktfelt", Gads forlag 2008.

Kulturarv bruges i dag til at markere, at der findes en fælles arv, som folk skal hæge om og lade sig inspirere af. Det er således en måde at mobilisere folks fællesskabsfølelser, men samtidigt udgør begrebet et våben i den kørende kulturkamp. Kulturarvspleje og borgerlig-national kulturkamp udgør ofte et sæt siamesiske tvillinger.

Der blev i 1998 afholdt et velbesøgt seminar om *Kulturarven* i den stilfulde og traditionsrige festsal på Nationalmuseet i Prinsen Palæ i København. Museumshøjskolen stod for arrangementet, og blandt de indbudte talere var Torben Witt, den daværende direktør for Aalborg Historiske Museum. Han havde kaldt sit oplæg *Kulturarv – hvad taler vi om?* og forklarede sit valg af titel på denne måde:

"Der dukker undertiden ord op, som virker velkendte og umiddelbart forståelige, selvom de ved nærmere eftersyn ikke er helt lette at afklare betydningen af, og som viser sig heller ikke at findes i vore gængse ordbøger. *Kulturarv* er et sådant ord. Det skulle stå mellem 'kultur' og 'kultus' i 15. udgave af nudansk ordbog fra 1995 – men det står der ikke, selvom det dukkede op i museumslovens formålsbeskrivelse allerede i 1984."

Witt havde ikke kun bemærket, at kulturarv var fraværende i ordbøger og leksika. Han fornemmede også, at det var på vej til at blive et nyt politisk slagord. Han var som museumsmand ikke begejstret ved udsigten hertil, fordi – som han påpegede – "der er betydelige muligheder for følelsesmæssig manipulation knyttet til begrebet". Det skyldes, at pleje af kulturarv er en måde at udøve en identitetsprægende magt på.

For ti år siden var brugen af kulturarv så sjælden, at det end ikke figurerede i Pia Jarvads *Nye Ord. Ordbog over nye danske ord 1955-1998* (1999). Men herefter begyndte dets brug at spredes som en steppebrand. I løbet af mindre end et tiår er ordet slået igennem. Det er i dag nærmest en slager, som

rigtig mange nynner med på. Et spørgsmål, der melder sig, er: Hvad ligger bag fremkomsten af det nye politiske slagord?

Alle, der bruger af kulturarv, bruger ikke ordet på samme måde. Det findes tre diskurser, hvor kulturarv er et nøglebegreb. Det drejer sig om: en samfundsteoretisk, professionsbaseret og partipolitisk diskurs.

Dele af vestlig human- og samfundsvidenskab benævnes socialkonstruktivisme. Det var med afsæt i en sådan tænkning, at det første leksikonoplæg om kulturarv blev udformet i *Gads Historieleksion* (2001).

”Kulturarv, betegnelse for menneskers forhold til de(n) kultur(er), hvori de lever. Er udgangspunktet et (...) socialkonstruktivistisk kulturbegreb, vil ingen socialt fungerede mennesker være uden kultur. De vil alle have tilegnet sig dele af de(n) kultur(er), hvor de lever og virker, og i den forstand kan de siges at have arvet dele af den eller disse kulturer.” Her bruges kulturarv som et deskriptivt begreb: det refererer til al den kultur, som folk overtager fra andre. Det omfatter følgelig deres gode og dårlige vaner. I så fald tales der om kulturarv i ubestemt ental og i flertal, men der er ikke saglig dækning for at bruge af den bestemte entalsform.

Kulturarv er et nøglebegreb i en professionsbaseret diskurs – den, der hører hjemme under Kulturministeriets ressortområde. Det udsendte i september 2004 en pressemeddelelse om ”en særlig dag helliget den danske kulturarv”, og den for 2005 blev præsenteret på denne måde:

”Søndag den 22. maj 2005 skal vi på tur ud i historien og høre fortællingerne, medens vi ser og sanser kulturarven omkring os. Sammen med en lang række lokale arrangører inviterer Kulturarvstyrelsen børn, deres forældre, bedsteforældre og oldeforældre ud til hundredvis af kulturarvssteder over hele landet.”

Her bruges gerne den bestemte entalsform. Her er der tale om en normativ begrebsbrug. Her defineres kulturarv som noget genstandsagtigt, der samles på museer, biblioteker og arkiver. Og her formidles det budskab, at der er et ministerium med et særligt ansvar for kulturarven.

Endelig er kulturarv et nøgleord i en partipolitisk diskurs – den, som regeringen Fogh Rasmussen gør brug af. Her plejes kulturarven især ved at få udarbejdet en række kanoner.

Først tog Ulla Tørnæs som undervisningsminister initiativ til at få udmøntet en dansk litteraturkanon til brug i folke- og gymnasieskolen, dernæst udepegede kulturminister Brian Mikkelsen sagkyndige til at udarbejde en dansk kulturkanon. Undervisningsminister Bertel Harder har fulgt trop og fik udmøntet en historiekanon for folkeskolens historieundervisning, og den indtil videre sidste er demokratikanonen, der blev udarbejdet på statsminister Anders Fogh Rasmussens initiativ.

Regeringens kanonpolitik er et led i dens kultur- og værdikamp. Bertel Harder og Brian Mikkelsen har gjort rede for de forestillinger, der ligger bag regeringens kulturarvspolitik. Da Harder tiltrådte som undervisningsminister i februar 2005, blev tænkningen bag indførelsen af en historiekanon præsenteret således:

”Faget historie er skæbnefortælling. Faget historie handler om folkenes selvforståelse. Derfor skal faget historie også omfatte det mytologiske stof fra oldtiden, og der skal lægges særlig vægt på de historiske begivenheder, som har været med til at definere os som folk. (...) Vi grundtvigianere har altid betragtet det nationale ikke bare som vejen til, men som den eneste vej til det universale. Den eneste måde, man kan blive et helt menneske på, er ved at kende den kultur, man er vokset op i.”

Her indgår kulturarven i et borgerligt-nationalt genretningsprojekt – forsøget på at puste nyt liv et dansk folkefællesskab. Brian Mikkelsen har peget på et andet sigte med kulturarvspolitikken. På De Konservatives landsmøde i september 2005 sagde han:

”Kultur- og værdikampen har nu raset i nogle år. (...) Der er stadig mange slag, der skal slås. Et af de vigtigste handler om den konfrontation, vi oplever, når indvandrere fra muslimske lande nægter at anerkende dansk kultur og europæiske normer. Midt i vores eget land er der ved at udvikle sig parallelsamfund, hvor minoriteter praktiserer deres middelalderlige normer og udemokratisk tankegang.”

Regeringen fører en kamp med den del af befolkningen, der ikke er bærere af traditionel dansk kultur – alle dem, der gør det synligt i gadebilledet, at Danmark i dag er en flerkulturel statsdannelse. Her

bruges kulturarven til at fremme en politisk-kulturel assimilering af de fremmede. De må godt blive en del af det danske demokrati, men det forudsætter, at de helhjertet tilegner sig dansk politisk kultur.

Kulturarv indgår i dag i flere diskurser: en samfundsteoretisk, professionsbaseret og partipolitisk. De har dog ikke spillet samme rolle med hensyn til at gøre kulturarv til et nyt skelsættende slagord.

Det er den partipolitiske brug af begrebet, der er den dagsordensættende. Og regeringen gør brug af såvel piskeren som guleroden, når den vil fremme dens kulturarvspolitik. Når det drejer sig om historiekanon, bruges piskeren, den har karakter af et obligatorisk og klasstrinsfikseret pligtpensum i folkeskolen. Når det drejer sig om kulturkanonen, bruges især guleroden, regeringen har uddelt

150.000 gratis eksemplarer af den til biblioteker og uddannelsesinstitutioner.

Hvorfor har regeringen taget begrebet kulturarv til sig og gjort det omdrejningspunktet for dens kultur- og uddannelsespolitik?

Begrebet kulturarv fungerer ofte i dag som en stedfortræderdiskurs. Ved at tale om kulturarv – enten kulturarven eller vor/den danske kulturarv – har det været muligt at relancere forestillingen om et etnisk-dansk folkefællesskab uden at skulle gribe tilbage til tidligere tiders national-romantiske sprogbrug.

Ministre og embedsfolk behøver ikke i dag ty til så belastede udtryk som dansk folkekarakter eller nationalt sindelag, når de gør sig til talsmænd for at få gennemført en nynational prægning af folks identiteter. Men samtidigt lægges der op til at gøre det foreliggende folkestyre til noget i retning af et etnokrati snarere end et medborgerdemokrati.

Redaktører søges

Fra 1. januar 2009 er der to ledige poster som redaktører ved Historie og Samfundsfag.

Arbejdet består i at være med til at lave dette udmærkede tidsskrift, som du nu sidder og læser i.

Du skal i samarbejde med de øvrige redaktører være med til at finde temaer og relevant indhold til bladet. I den forbindelse skal du kontakte forfattere til artikler og sørge for at artikler er færdige til deadline.

Som redaktør deltager du i Foreningen af Lærere i Historie og Samfundsfags bestyrelsesmøder.

Du modtager et mindre honorar for dit arbejde.

Henvendelse til fungerende formand Frode Jakobsen, tlf. 75720310, mail frode@falihos.dk eller redaktør Niels Chr. Hebsgaard, tlf. 62226362, mail niels@falihos.dk

Historie & Samfundsfag

Nr. 4 - December 2008

Vi var alligevel ikke ved historiens afslutning

Kulturarv - et nyt
politisk slagord
side 5
EU på
skoleskemaet
side 8
Den billed-
skabende historie-
lærer
side 15
Islam på
Nationalmuseet
side 22
Saxos rejse sætter
historien i spil
side 28
De humanistiske
fag i folkeskolen
side 31
Klimaundervisning.dk
side 32
HistorieWeb.dk
side 35

Udgivet af Foreningen af Lærere i Historie og Samfundsfag

